

DUCHOWE KORZENIE BŁOGOSŁAWIONEGO MICHAŁA GIEDROYCIA

HISTORIA
HEREDITAS
ECCLESIA

Duchowe korzenie błogosławionego
Michała Giedroycia

Zakon Kanoników Regularnych od Pokuty

TOM 13

SERIA POD REDAKCJĄ

KS. DR. HAB. ANDRZEJA BRUŹDZIŃSKIEGO, PROF. UPJPII
I DR. HAB. TOMASZA GRAFFA

MIĘDZYNARODOWY KOMITET REDAKCYJNY:

KS. PROF. DR. HAB. JACEK URBAN – PRZEWODNICZĄCY, POLSKA
MGR. PŘEMYSL BAR, PH.D., CZECHY
JUDR. MGR. GABRIEL LUKÁČ, SŁOWACJA
PROF. DR. HAB. ZDZISŁAW NOGA, POLSKA
PROF. PHDR. JIŘÍ TRÁVNÍČEK, CZECHY
KS. PROF. DR. HAB. ROBERT TYRAŁA, POLSKA
KS. PROF. DR. HAB. ANDRZEJ WITKO, POLSKA

Duchowe korzenie błogosławionego Michała Giedroycia

Zakon Kanoników Regularnych od Pokuty

Pod redakcją
s. Adelajdy Sielepin CHR i ks. Andrzeja Bruździńskiego

Kraków 2021

s. prof. dr hab. Adelajda Sielepin CHR
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Polska
✉ <https://orcid.org/0000-0003-2511-4218>
✉ adelajda.sielepin@upjp2.edu.pl

ks. dr hab. Andrzej Bruździński, prof. UPJPII
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Polska
✉ <https://orcid.org/0000-0002-4950-9698>
✉ andrzej.bruzdzinski@upjp2.edu.pl

© Copyright by Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
and individual authors, 2021

Recenzenci: ks. dr hab. Waldemar Pałęcki MSF, prof. KUL
dr hab. Wiktor Szymborski
Opracowanie redakcyjne: Justyna Ostafin
Projekt okładki: Paweł Sepielak

ISBN 978-83-8138-583-1 (druk)
ISBN 978-83-8138-584-8 (online, PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788381385848>

Na okładce wykorzystano fragment obrazu Kazimierza Mołodzińskiego
Wybitni członkowie zakonu Fratres de Poenitentia, przed rokiem
1795, kościół św. Marka w Krakowie, fot. ks. Piotr Guzik

Publikacja dofinansowania z subwencji przyznanej dla
Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie w roku 2021

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 12 431-27-43, 12 421-13-87
e-mail: publishing@akademicka.pl
Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

1. Bł. Michał Giedroyc, drzeworyt, 1605 r.

Spis treści

S. ADELAJDA SIELEPIN CHR, KS. ANDRZEJ BRUŹDZIŃSKI, Słowo wstępne	7
KS. ROBERT TYRAŁA, Duchowe korzenie bł. Michała Giedroycia. Zakon Kanoników Regularnych od Pokuty	11
KS. MICHAŁ JAGOSZ, Słowo postulatora	13
KRZYSZTOF OŻÓG, Jadwiga i Jagiełło w dziele chrystianizacji Litwy	17
MARCIN A. KLEMENSKI, Zakon kanoników od pokuty w Czechach (1256-1783)	41
ALDONA PRAŠMANTAITĖ, Kanonicy regularni od pokuty prowincji litewskiej na ziemiach byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego w pierwszych latach po rozbiorach Rzeczypospolitej	55
KS. KAZIMIERZ ŁATAK CRL, Błogosławiony Michał Giedroyc w gronie świętych, błogosławionych i świątobliwych <i>Felices Saeculi Cracoviae</i>	87
S. BOŻENA SZEWCZUL WNO, Status prawny bł. Michała Giedroycia (1420?-1485) w Zakonie Kanoników Regularnych od Pokuty	113
KS. ANDRZEJ BRUŹDZIŃSKI, Duchowość zakonu Kanoników Regularnych od Pokuty Błogosławionych Męczenników	137
WOJCIECH RYCZEK, Opowieść o Róży. Mowa Samuela Józefa Butkiewicza o życiu bł. Michała Giedroycia (1682)	177
BP ALGIRDAS JUREVICIUS, Perspektywy rozwoju kultu bł. Michała Giedroycia na Litwie	199
S. ADELAJDA SIELEPIN CHR, Aktualność i patronat bł. Michała Giedroycia	207
SPIS ILUSTRACJI	227
INDEKS OSÓB I WSPÓLNOT ZAKONNYCH	229

Słowo wstępne

Średniowieczny zakrystian z kościoła św. Marka wychodzi z ukrycia, by dzielić się z nami hojnością swojego wstawiennictwa u Boga. Tak można by określić czas ożywienia kultu bł. Michała Giedroycia. W ostatnich latach przeżywa ono dwie fazy. Pierwsza to ponowne odkrycie tej postaci, poznawanie jej duchowości, pierwsze patronaty i urządzenie małego sanktuarium, tzw. Giedroycianum, w kościele św. Marka Ewangelisty w Krakowie, sympozja i jubileusz 500-lecia śmierci Michała, zwieńczone okolicznościowym listem Ojca Świętego Jana Pawła II (11 maja 1985). Ten żywy okres kultu krakowskiego zakonnika i starania ówczesnego rektora kościoła św. Marka, ks. prof. Wacława Świerżawskiego (1927-2017), późniejszego biskupa sandomierskiego, doprowadziły do otwarcia procesu kanonizacyjnego tego świątobliwego zakonnika, zwanego od wieków błogosławionym (*sic dictus beatus*).

Druga faza towarzyszyła pisaniu *positio causae* i bezpośrednio poprzedzała moment beatyfikacji. Nie był on oczywiście znany, ale upragniony, co wyraziło się w intensyfikacji modlitw, organizowaniu rekolekcji i spotkań formacyjnych opartych na duchowości Michała Giedroycia, zarówno w Krakowie, jak i na Litwie. Miały miejsce pielgrzymki jego rodaków do grobu zakonnika w kościele św. Marka oraz regularne dni modlitw i refleksji, kierujące ku Chrystusowi obecnemu w Eucharystii, gdyż przykład bł. Michała ma charakter szczególnie chrystocentryczny. Ten nurt został ugruntowany przede wszystkim przez dekret papieża Franciszka o heroiczności cnót i zatwierdzeniu kultu publicznego trwającego od niepamiętnych czasów, ogłaszający Michała Giedroycia błogosławionym Kościoła, tzw. *beatificatio aequipollens* z 7 listopada 2018 r., a także przez uroczystości dziękczynne za beatyfikację, które odbyły się w Krakowie 8 czerwca 2019 r. i Widzieniskach na Litwie 22 czerwca 2019 r. Wiele na ten temat pisano i mówiono w mediach publicznych, jak również w publikacjach.

To niezwykle, stopniowe i dyskretne „wychodzenie z ukrycia” bł. Michała Giedroycia nie dotyczy wyłącznie jego osoby. Jednocześnie z osobą Błogosławionego ujawnia się jego najbliższe otoczenie, na tyle, na ile pozwalają na to zachowane dokumenty historyczne, osiągalne dzisiaj. Postać Michała jest więc niezwykle wymagającym wyzwaniem dla teologów duchowości i hagiologii, a także dla historyków. Bardzo cenna w tym zakresie jest współpraca z duchownymi i uczonymi litewskimi, gdyż bez ich pomocy wiele ważnych źródeł byłoby dla nas niedostępnych, a pewnie też niewystarczająco zrozumiałych. Ta wzajemność i życzliwa współpraca polsko-litewska jest dodatkowym darem, jaki przynosi nam bł. Michał, rodowity Litwin, świadek początków Kościoła na Litwie, który pełnię swojej świętości objawił w Polsce, właśnie w Krakowie, w kręgach akademickich Wszechnicy Krakowskiej, w środowisku Kościoła krakowskiego i w Zakonie Kanoników Regularnych od Pokuty Błogosławionych Męczenników Najświętszej Maryi Panny de Metro, do którego wstąpił już jako dojrzały człowiek w 1460 r. To właśnie przede wszystkim dzięki Michałowi ten nieistniejący już zakon staje się ciekawym przedmiotem badań, zarówno na Litwie, jak i w Polsce, pozwala nam to także głębiej poznać życie chrześcijańskie w okresie istnienia tego zgromadzenia.

Ilustracją takich poszukiwań jest niniejsza zbiorowa monografia, będąca w znacznej mierze pokłosiem sympozjum zorganizowanego 6 listopada 2020 r. przez Wydział Teologiczny oraz Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Wydarzenie to miało miejsce w okresie pandemii covidowej, która dotknęła cały świat, ale na szczęście nie sparaliżowała życia duchowego i intelektualnego, które nadal rozwijało się na tyle, na ile pozwalało zdrowie i środki medialne, dlatego spotkanie miało miejsce w trybie zdalnym. Tytuł sympozjum *Duchowe korzenie bł. Michała Giedroycia. Zakon Kanoników Regularnych od Pokuty* wskazuje na szerszy kontekst, rzucający światło na biogram Błogosławionego. Takie ujęcie jest potrzebne po beatyfikacji, ażeby utrwalić świadomość i zainspirować życie duchowe Kościoła, który w stosunku do czasów bł. Michała postąpił już sześć stuleci naprzód, ale żyje tą samą Ewangelią, w zjednoczeniu z Chrystusem i prowadzony przez tego samego Ducha.

Zgromadzone artykuły obejmują perspektywę historyczną, która sięga przeszłości i kieruje ku teraźniejszości. Problematyka opracowań jest faktyczna i kultyczna, a bardziej szczegółowo: historyczna, teologiczna, literacka i duchowa. Panoramę historyczną otwiera artykuł *Jadwiga i Jagiełło w dziele chrystianizacji Litwy*, który stanowi tło historyczne początków

chrześcijaństwa na Litwie i jednocześnie ukazuje klimat, w który wszedł przyszły zakonnik, urodzony w pierwszym półwieczu rodzącego się na tych ziemiach Kościoła. Ten najszerszy i rodzimy kontekst prowadzi do zapowiedzianego w tytule środowiska życia bł. Michała, jakim był Zakon Kanoników Regularnych od Pokuty na Litwie, ale działający także w Italii, w Czechach i w Polsce. Niektóre z tych wątków zostały podjęte w niniejszym zbiorze. Okres czeski ukazany został w artykule pt. *Zakon kanoników od pokuty w Czechach (1256-1783)*. Brat Michał Giedroyc wprawdzie nigdy nie był w Czechach, ale ich bezpośrednie sąsiedztwo z państwem polskim i bliskie kontakty sprawiły, że wpływ tej prowincji zaznaczył się bardzo w Krakowie, gdzie przebywał Michał, ponadto kult świątobliwego zakonnika szerzył się dynamicznie we wspólnocie praskiej. Okres litewski kanoników, zwanych tam „białymi augustianami”, stanowi trudne zagadnienie historyczne i w zasadzie badania w tym zakresie ciągle należą do pionierskich. W niniejszej publikacji można się zapoznać z dziejami tego zakonu na Litwie w artykule pt. *Kanonicy regularni od pokuty Prowincji Litewskiej na ziemiach byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego w pierwszych latach po rozbiorach Rzeczypospolitej*, czyli po akcie *translatio ossium* Michała w 1624 r., kiedy kult Błogosławionego szczególnie się zaznaczył w jego ojczyźnie.

Wiadomo, że bł. Michał studiował na Akademii Krakowskiej, gdzie uzyskał stopień bakałarza, i miał okazję żyć w czasie, gdy wielu świętych tworzyło unikatowy obraz Kościoła krakowskiego, co stało się powodem określania tego okresu mianem *felix saeculum Cracoviae*. Obecność Michała w tym szlachebnym gronie i prawdopodobne relacje z ówczesnymi świętymi, jak też związane z tym kontrowersje historyków wyjaśnia artykuł zatytułowany *Błogosławiony Michał Giedroyc w gronie świętych, błogosławionych i świątobliwych Felicis Saeculi Cracoviae*. Do tego obrazu dochodzi niezbędna charakterystyka duchowości zakonnej, w jakiej bł. Michał wzrastał i rozwijał swoje powołanie, ukazana w dwu artykułach i w dwóch aspektach: od strony historyczno-duchowej w tekście zatytułowanym *Duchowość zakonu Kanoników Regularnych od Pokuty Błogosławionych Męczenników* i od strony historyczno-prawnej w rozdziale *Status prawny bł. Michała Giedroycia (1420?-1485) w Zakonie Kanoników Regularnych od Pokuty*, w którym podjęto próbę rozstrzygnięcia, czy Michał był konsekrowanym bratem zakonnym, czy świeckim rezydentem zakonu.

Ostatnie trzy artykuły odnoszą się do źródeł literackich i kulturowych. Zestaw ten otwiera opracowanie o poetyckim tytule *Opowieść o Róży*. Mowa Samuela Józefa Butkiewicza o życiu bł. Michała Giedroycia (1682), a będące studium retoryczno-teologicznym jednego z kazań, jakie profesorowie

Wszechnicy Jagiellońskiej wygłaszali co roku po mszach rocznicowych wspominających śmierć czczonego już wtedy Michała Giedroycia, zwanego błogosławionym. Jest to pierwsze takie opracowanie najstarszego z zachowanych kilkunastu łacińskich tekstów mów z tej serii. Dwa kolejne artykuły: *Perspektywy rozwoju kultu bł. Michała Giedroycia na Litwie* oraz *Aktualność i patronat bł. Michała Giedroycia*, są świadectwami współczesnej percepcji duchowości bł. Michała, nie tylko w Polsce i na Litwie, lecz także w innych krajach, i stanowią potwierdzenie beatyfikacji, jak również zachętę do szerszego zainteresowania Błogosławionym, ale i nie mniej okolicznościami działania łaski Bożej, która ujawnia się w konkretnych uwarunkowaniach historycznych i społecznych. Oby lektura tej książki przyczyniła się do wyjścia ponad wszelkie podziały i różnice w stronę tego, co najgłębsze, trwałe i pewne, a przede wszystkim jedyne, a na co wskazuje nam Michał Giedroyc, nasz litewsko-polski święty, na miłość Chrystusa, która cierpliwa jest, łaskawa, wszystko przetrzyma i która pozostanie (por. 1 Kor 13,4-8). Ufamy, że treści omawiane w tej książce choć po części przybliżą duchowy pomost między Polską a Litwą, jaki Bóg od wieków dyskretnie buduje poprzez bł. Michała Giedroycia, kontynuując dzieło zapoczątkowane w misji Jagiełły i św. Jadwigi Andegawenskiej.

s. prof. dr hab. Adelajda Sielepin CHR

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

ks. dr hab. Andrzej Bruździński, prof. UPJPII

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Autorzy rozpraw nie tylko postawili interesujące hipotezy odnoszące się do postaci samego Błogosławionego, lecz również poddali krytyce pewne zakorzenione w literaturze poglądy i opinie. [...] Do bezdyskusyjnych zalet poniższego zbioru szkiców należy zaliczyć wykonanie przez autorów obszernej kwerendy źródłowej, obejmującej archiwalia zgromadzone w licznych placówkach zagranicznych, jak i spojrzenie komparatystyczne cechujące wybrane teksty, które umożliwiło wprowadzenie nowych ustaleń badawczych do literatury przedmiotu. Godny odnotowania jest fakt, że autorzy w swych rozważaniach nie koncentrowali się jedynie na czasach życia i kultu Michała Giedroycia, lecz przybliżając dzieje zgromadzenia zakonnego, patrzyli na te problemy, używając języka Fernanda Braudela, w „długim trwaniu”, zyskując przez to inny ogląd wydarzeń. W poruszanych tekstach nie pominięto tak istotnych dla dziejów zakonnych badań prozopograficznych, które co ważne dopiero w ostatnich latach są szerzej podejmowane. [...] Zakres poruszanych w szkicach tematów jest bardzo rozległy, interesujące aspekty odnajdą zarówno teolodzy, literaturoznawcy, historycy Kościoła czy badacze dziejów społecznych. [...] Podsumowując, czytelnik otrzymał cenne studia przybliżające różne aspekty zogniskowane wokół postaci bł. Michała Giedroycia i jego zgromadzenia zakonnego.

Z recenzji dr. hab. Wiktora Szymborskiego

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie

<https://akademicka.pl>

